

سیماهای کانی‌شناسی و ژئوشیمیایی نهشته لاتریت رسی تریاس - ژوراسیک در درازکوه، غرب دامغان، استان سمنان

فاطمه کنگرانی فراهانی^{1*}، علی عابدینی² و علی اصغر کلاگری¹

1- گروه زمین‌شناسی، دانشکده علوم طبیعی، دانشگاه تبریز، تبریز

2- گروه زمین‌شناسی، دانشکده علوم، دانشگاه ارومیه، ارومیه

*farahani_1893@yahoo.com

دریافت: 91/10/18 پذیرش: 92/5/30

چکیده

نهشته لاتریت رسی درازکوه، در فاصله 85 کیلومتری غرب شهرستان دامغان، استان سمنان واقع می‌باشد. این نهشته به صورت لایه‌ها و عدسی‌های چینه‌سان، در مرز بین سازند کربناتی الیکا (تریاس) و شیلی و ماسه‌سنگی سازند شمشک (ژوراسیک) گسترش یافته است. کانسنگ‌های این نهشته عمدتاً دارای بافت‌های اییدی و پیرویدی می‌باشند. مطالعات کانی‌شناسی نشان می‌دهند که دیاسپور، بوهمیت، کائولینیت، آاناتاز، همتیت و گوتیت فازهای کانیایی اصلی هستند که توسط مقادیر کم‌تری از کانی‌های فرعی نظیر روتیل، مگنتیت، شاموزیت، کوارتز، کلسیت و ایلیت همراهی می‌شوند. هم‌چنین تجزیه و تحلیل‌های کانی‌شناسی آشکار می‌کنند که این نهشته دارای دو رخساره کانیایی، (1) احیایی و (2) اکسیدی بوده که به ترتیب توسط آب‌های احیایی - قلیایی و اکسیدی - اسیدی تشکیل شده‌اند. با توجه به رفتار ژئوشیمیایی عناصر اصلی، به نظر می‌رسد که این نهشته در طی تکوین خود فرآیندهای کائولینیتی‌شدن و لاتریتی‌شدن ضعیف را تجربه کرده و کانسنگ‌ها ترکیبی در حد رس بوکسیتی و لاتریت دارند. الگوی توزیع REE ها در کانسنگ‌ها به همراه روند تغییرات آن‌ها در عرض یک نیمرخ انتخابی دلالت بر منشاء نابر جا و پروتولیت عمدتاً مافیک برای نهشته دارند. نتایج به دست آمده از مطالعات ژئوشیمیایی نشان می‌دهند که عواملی نظیر پتانسیل یونی، روبش توسط اکسیدها و هیدروکسیدهای فلزی، درجه دسترسی به لیگندهای ارگانیکی، عملکرد سنگ بستر کربناتی به عنوان یک سد ژئوشیمیایی، میزان انتقال کانی‌های مقاوم از سنگ مادر به کانسنگ‌ها و جذب سطحی نقش ارزنده‌ای در توزیع عناصر در طی تکوین این نهشته ایفا نموده‌اند. ضرایب همبستگی بین عناصر نشان می‌دهند که فسفات‌های ثانویه (نظیر زینوتایم) میزبانان اصلی REE ها در کانسنگ‌های این نهشته هستند.

واژه‌های کلیدی: لاتریت رسی، زمین شیمی، کانی‌های میزبان، درازکوه، دامغان